

Жертвите
в харема
на Кадафи

ХИЩНИКЪТ

АНИК КОЖАН

enthusiast

Annick Cojean
Les proies
dans le harem de Kadhafi

Copyright © Grasset & Fasquelle, 2012

Аник Кожан
Хищникът
Жертвите в харема на Кадафи

© Весела Шумакова, преводач, 2015

© Тони Ганчев, художник, 2015

© **Enthusiast** – запазена марка на
„Алто комюникейшънс енд пбблишинг“ ООД, 2015

ISBN 978-619-164-151-2

АНИК КОЖАН

ХИЩНИКЪТ

Жертвите в харема на Кадафи

Превела от френски
Весела Шумакова

enthusiast
София 2015

На майка ти, винаги.

*На Мари-Габриел, Ан, Пипол,
най-важните.*

На С.

Ние, в Джамахирията и великата революция, потвърждаваме нашето уважение към жените и издигаме тяхното знаме. Ние решихме да освободим напълно жените в Либия, за да ги изтръгнем от свят на потиснителство и поробване така, че те да станат господарки на своята съдба в една демократична среда, където ще имат еднакви възможности с останалите членове на обществото (...).

Ние призоваваме към революция за освобождаването на жените от арабската нация и това е бомба, която ще разтърси целия арабски регион и ще подтикне пленниците от дворците и пазарите да се разбунтуват против техните тъмницари, техните експлоататори и техните потисници. Този призив несъмнено ще има силен отзвук и ще получи отражение из цялата арабска нация и по света. Днес не е обикновен ден, а началото на края на епохата на харема и робите (...).

Муамар Кадафи, 1 септември 1981 г.
Годишнина от революцията, по време на
представянето пред публика на първите
дипломирани от Военната академия за жени

Пролог

В началото бе Сорая.

Сорая и нейните тъмни очи, нацупени устни и силен звучен смях. Сорая, която светкавично преминава от смеха към сълзите, от възбудата към меланхолията, от гальовната нежност към грубостта на свръхчувствителен човек. Сорая и нейната тайна, нейната болка, нейното негодувание. Сорая и нейната луда история на весело момиченце, хвърлено в лапите на един людоед.

Точно тя положи началото на тази книга.

Срещнах я през един от дните на ликуване и хаос, последвали залавянето и смъртта на диктатора Муамар Кадафи през октомври 2011 г. Бях в Триполи, изпратена от вестник „Монд“. Правех проучване за ролята на жените в революцията. Времето беше трескаво, темата увлекателна за мен.

Не съм специалистка по Либия. Дори отивах там за първи път, очарована от нечуваната смелост, проявена от бойците, за да съборят настанилия се от четирийсет и две години тиранин. Бях дълбоко заинтригувана от пълната липса на жени във филмите, снимките и репортажите, появили се през последните месеци. Другите въстания от „арабската пролет“ и вятърът на надеждата, задухал над този район от света, разкриха силата на тунизийките, вездесъщи в обществения дебат; пъстрата смесица от египтянки, манифестиращи на площад

„Тахрир“ в Кайро, излагайки се на какви ли не опасности. Но къде бяха либийките? Какво са правили по време на революцията? Дали са я очаквали, започнали, подкрепили? Защо се криеха? Или пък, по-сигурното, защото криеха в тази толкова непозната страна, чийто образ бе конфискуван от гротесковия ѝ лидер, превърнал своите бодигардове жени – прочутите амазонки – в знаме на собствената си революция?

Колеги мъже, следили бунта от Бенгази до Сирт, ми признаха, че са срещнали само няколко бегли сенки, загърнати в черни воали, а либийските бойци непрекъснато отказвали достъпа до техните майки, съпруги или сестри. „Ти може би ще имаш повече късмет!“ – подхвърлиха ми леко насмешливо, убедени, че историята в тази страна, така или иначе, никога не е писана от жените. По първата точка не грешаха. Да си жена журналист в най-затворените страни дава чудесното преимущество за достъп до цялото общество, а не само до мъжката му част. Достатъчни ми бяха няколко дни и куп срещи, за да разбера, че ролята на жените в либийската революция е не само важна, а решаваща. „Жените – призна един бунтовнически командир – съставляват тайното оръжие на бунта.“ Те са насърчавали, хранили, крили, превозвали, лекували, снабдявали, осведомявали бойците. Събирали са пари да купуват оръжия, следили са силите на Кадафи в полза на натовските части, отклонявали са тонове лекарства, включително в болницата, ръководена от осиновената дъщеря на Муамар Кадафи (да, онази, която той е накарал – фалшиво – да бъде приемана за мъртва след американската бомбардировка на резиденцията му през 1986 г.). Те безумно са рискували да бъдат арестувани, измъчвани и изнасилвани. Защото изнасилването – смятано в Либия за върховно престъпление – е обичайна практика и е обявено за бойно оръжие. Те са се впуснали телом и духом в тази революция. Разявени, стъписващи, героични. „Вярно е, че жените – спо-

дели една от тях – имаха лична сметка за уреждане с Полковника.“

Лична сметка... Не разбрах веднага значението на тези думи. Нямаше ли целокупният либийски народ, изтърпял четири десетилетия диктатура, обща сметка за уреждане с деспота? Изземване на индивидуалните права и свободи, кървава репресия над опонентите, влошаване на здравната и образователната система, катастрофално състояние на инфраструктурите, обедняване на населението, рухване на културата, присвояване на приходите от петрола, изолация на международната сцена... Каква е тази „лична сметка“ на жените? Нали авторът на „Зелена книга“ непрекъснато гръмко провъзгласяваше равенството между мъже и жени? Нали непрекъснато се представяше за техен яростен защитник, определяйки законната възраст за брак на двайсет години, осъждайки многоженството и злоупотребите на патриархалното общество, давайки повече права на разведената жена, отколкото в множество мюсюлмански страни, и откривайки за кандидатките от цял свят Военна академия за жени? „Глупости, лицемерие, фарс! – ще ми каже по-късно известна юристка. – Ние всички бяхме негови потенциални жертви.“

Точно тогава срещнах Сорая. Пътищата ни се пресякоха сутринта на 29 октомври. Приключвах проучването си и трябваше да напусна Триполи на другия ден, за да пристигна в Париж през Тунис. Прибирах се със съжаление. Бях получила наистина отговор на първия си въпрос за участието на жените в революцията и се връщах с множество истории и подробни разкази, онагледяващи тяхната борба. Но толкова загадки оставаха висящи! Изнасилванията, извършвани масово от наемниците и силите на Кадафи, бяха непреодолимо табу, а властите, семействата и женските асоциации мълчаха враждебно. Самият Международен наказателен съд, започнал разследване, изпитваше огромни затруднения,

когато трябваше да се срещне с жертвите. Колкото до страданията, понесени от жените преди революцията, те бяха споменавани само като слухове с много въздишки и неуловими погледи. „За какво да се предъвкват толкова унижителни и непрости практики и престъпления?“ – чувах често. Никога лични свидетелства. Нито един разказ от жертва, която обвинява Вожда.

И после дойде Сорая. Тя носеше черен шал, който покриваше събрани на кок много дълги гъсти коси, големи слънчеви очила, прилепнал панталон. Месести устни я караха да изглежда като фалшива Анджелина Джоли и, когато се усмихна, някакъв проблясък от детството внезапно освети красивото ѝ, вече одраскано от живота лице. „Колко години ми давате? – попита, сваляйки очилата си. Неспokoйна, зачака и после ме изпревари: – Струва ми се, че съм на четирийсет!“ Смяташе, че това е старостта. А беше на двайсет и две.

Беше ясен ден в трескавия Триполи. Муамар Кадафи беше мъртъв повече от седмица. Преходният Национален съвет официално бе провъзгласил освобождаването на страната. Зеленият площад, прекръстен от старото си име на Площад на мъчениците, още веднъж предишната вечер беше събрал тълпи от еуфорични жители на Триполи, скандиращи имената на Аллах и на Либия, преплитащи се с революционни песни и откоси от „Калашников“. Всеки квартал беше купил и заклал пред някоя джамия по една камила, за да я раздели с бежанците от опустошените от войната градове. Хората казваха, че са „сплотени“ и „солидарни“, „щастливи както никога досега от незапомнени времена“. Както и гроги, зашеметени. Неспособни да започнат отново работа и да се върнат към нормалния живот. Либия без Кадафи... Беше невероятно.

Нашарени коли продължаваха да кръстосват града, преливайки от седнали на капака, на покрива, на вратите бунтовници с развети знамена. Те бибиткаха, размахваха всеки своето оръжие като скъпа, заслужаваща

почит приятелка, която водят на празненство. Крещяха „Аллах Акбар“, прегръщаха се, показваха знака на победата, с шал в червено, черно и зелено, завързан по пиратски на главата или носен като лента на ръката, без значение, че не всички са се били от първия час или еднакво смело. От падането на Сирт, последния бастион на Вожда, и светкавичното му умъртвяване всички, така или иначе, се провъзгласяваха за бунтовници.

Сорая ги наблюдаваше отдалече и беше в мрачно настроение.

Дали шумната весела атмосфера правеше по-горчиво притеснението, което тя предъвкваше от смъртта на Вожда? Дали възхвалата на „мъчениците“ и „героите“ на революцията я връщаше към тъжното ѝ положение на тайна, нежелана, срамна жертва? Дали изведнъж не осъзнаваше в каква огромна катастрофа се е превърнал животът ѝ? Не ѝ достигаха думи, не съумяваше да обясни. Усещаше единствено изгарянето от чувството за абсолютна неправда. Объркването от това, че не може да изрази своята тъга и да изкрещи своето негодувание. Ужасът, че нейното нещастие, което не може да бъде чуто в Либия и значи не може да бъде разказано, отминава с гръм и трясък. Това не е етично.

Тя дъвчеше шала си, нервно покриваше долната част на лицето си. Появиха се сълзи, които бързо избърса. „Муамар Кадафи опустоши живота ми.“ Изпитваше нужда да говори. Прекалено тежки спомени задръстваха паметта ѝ. „Мръсотии – определи ги тя, заради които сънувала кошмари. – Няма смисъл да разказвам, никой никога няма да узнае откъде идвам, нито какво съм преживяла. Никой няма да е в състояние да си го представи. Никой.“ Отчаяно поклати глава. „Видях трупа на Кадафи, изложен пред тълпата, за кратко изпитах удоволствие. После усетих в устата гаден вкус. Щеше ми се да остане жив. Да бъде заловен и съден от международен трибунал. Настоявах да му поискам сметка.“

Защото тя е жертва. От онези жертви, за които либийското общество не желае да чува и думичка; от жертвите, чието оскърбление и унижение позорят семейството и цялата нация; от така обременяващите и смущаващите жертви, че би било по-просто да бъдат превърнати във виновни. Виновни, че са били жертви... От висотата на своите двацет и две години Сорая го отхвърляше категорично. Тя мечтаеше за справедливост. Тя искаше да свидетелства. Онова, което ѝ бяха сторили, на нея и на други, не ѝ изглеждаше нито безобидно, нито простимо. Каква е нейната история? Тя ще я разкаже – историята на едва петнайсетгодишно момиче, забелязано, когато Муамар Кадафи посетил училището ѝ, и отвлечено още на следващия ден, за да стане, наред с други, негова сексуална робиня. Държана незаконно с години в укрепената резиденция Баб ал-Азизия, тя е бита, изнасилвана, подлагана на всякакви извращения от вманиачен по секса тиранин. Той ѝ е откраднал девствеността и младостта, отнемайки ѝ така каквото и да било достойно за уважение бъдеще в либийското общество. Тя се досещаше за това с горчивина. След като я оплакало и ожалило, семейството ѝ я смята вече за пачавра. Безвъзвратно изгубена. Тя пушеше. Повече не се вписваше в никаква рамка. Не знаеше къде да се дене.

Аз бях поразена.

Върнах се във Франция, разстроена от Сорая. Разказах нейната история на една страница в „Монд“, без да показвам лицето ѝ, без да разкривам самоличността ѝ. Беше прекалено опасно. И така ѝ бяха причинили достатъчно страдание. Но историята беше повторена и преведена в цял свят. За пръв път се появяваше свидетелско показание на една от младите жени от Баб ал-Азизия – мястото, изпълнено с толкова тайни. Сайтовете про-Кадафи невъздържано го опровергаха, възмутени, че така се разваля образът на техния герой, за когото се приема, че е направил твърде много, за да „осво-

боди“ жените. Други, които все пак нямаха илюзии за нравите на Вожда, го прецениха като толкова ужасяващо, та не можеха да повярват. Международните медии се опитаха да намерят Сорая. Напразно.

Аз и за секунда не се усъмних в онова, което тя ми разказа, защото до мен достигаха твърде подобни истории, които ми доказваха съществуването на редица други Сорая. Научих, че стотици млади жени са отвлечени за час, нощ, седмица или година, принудени със сила или шантаж да се подчинят на прищевките и сексуалните насилия на Кадафи. Той разполагал с мрежа от дипломати, военни, бодигардове, чиновници от администрацията и неговата служба „Протокол“, чиято основна задача е да доставят на господаря си млади жени – или млади мъже – за ежедневна консумация. Колко бащи и съпрузи затваряли вкъщи своите дъщери и съпруги, за да ги спасят от погледа и щенията на Вожда. Открих, че тиранинът, роден в семейството на много бедни бедуини, е управлявал чрез секса, обсебен от идеята някой ден да притежава жените или дъщерите на богатите и влиятелните, на министрите и генералите си, на държавни глави и на владетели. Бил е готов да плати колкото трябва, каквато и да е цена. Няма е никакви ограничения.

За това обаче новата Либия не е готова да говори. Табу! Все пак изобщо не се въздържат да уличават Кадафи и да изискват да се хвърли светлина върху четирийсет и двете години мерзости и абсолютна власт. Изчисляват насилията, упражнени над политическите затворници, произволите срещу опозицията, мъченията и убийствата на бунтовници. Не се уморяват да осъждат неговата тирания и поквара, неговото двуличие и безумие, неговите интриги и извращения и да изискват репарации за всичките жертви. Но за стотиците момичета, които той е поробил и изнасилвал, не желаят да говорят. Те трябва да се укрият или да емигрират, да бъдат покрити с воал, а болката им опако-

вана в бохча. Най-просто би било те да умрат. Някои мъже от техните семейства впрочем са готови да поемат грижата за това.

Върнах се в Либия отново да се срещна със Сорая. Събрах други истории и опитах да анализирам мрежите от съучастници на служба при тиранина. Разследване, проведено под голям натиск. Жертви и свидетели още живеят със страха да подхванат темата. Някои са подложени на заплахи и притеснения. „Във ваш интерес и в интерес на Либия, откажете се от това издирване!“ – ме посъветваха множество събеседници, преди внезапно да затворят телефона си. И от затвора в Мисрата, където вече прекарва дните си в четене на Корана, млад брадатко, участвал в далаверите с девойки, раздразнен ми подхвърли: „Кадафи е мъртъв! Мъртъв! Защо искате да изровите скандалните му тайни?“ Министърът на отбраната Усама Джуили беше склонен да сподели: „Това е повод за срам и национално унижение. Когато мисля за обидите, нанесени на толкова млади хора, включително войници, изпитвам такова отвращение! Уверявам ви, по-добре е да се замълчи. Либийците се чувстват колективно омърсени и искат да обърнат страницата.“

А, така ли? Значи има престъпления за осъждане и други за прикриване като малки мръсни тайни? Значи има красиви и благородни жертви и други – срамни? Такива, които трябва да бъдат почитани, възнаграждавани, компенсирани, и други, за които се налага да „се обърне страницата“? Не! Не е неприемливо. Историята на Сорая не е анекдот. Престъпленията срещу жените – по повод на които по цял свят съществува толкова непочтителност, дори и снизходителност – не са повод за подигравка.

Свидетелстването на Сорая е смело и трябва да бъде четено като документ. Аз го написах под нейна диктовка. Тя разказва добре, има и прекрасна памет. И не понася идеята за заговор за налагане на мълчание. Несъмнено няма да има наказателен съд, който някой

ден да ѝ отдаде заслуженото. Може би дори Либия никога няма да приеме да признае страданието на „жертвите“ на Муамар Кадафи и на една система, създадена по негово подобие. Но поне ще го има нейното свидетелстване, за да се докаже, че докато той се пъчеше в ООН с вид на господар на света, докато останалите нации му постилаха червен килим и го посрещаха с фанфари, докато неговите амазонки бяха повод за любопитство, привличане или забавление, в дома му, в просторното му жилище в Баб ал-Азизия, или по-скоро в неговите влажни подземия, Муамар Кадафи незаконно е държал момичета, които при пристигането си са били само деца.

Аник Кожан
ХИЩНИКЪТ
Жертвите в харема на Кадафи

Превод *Весела Шумакова*
Редактор *Велислава Вълканова*
Коректор *Людмила Стефанова*
Художник *Тони Гангев*
Предпечат *Митко Ганев*
Френска. Първо издание
Формат 60×90/16
Печатни коли 15
ISBN 978-619-164-151-2

Издава enthusiast

Запазена марка на
„Алто комюникейшънс енд пбблишинг“ ООД
София, ул. „Кракра“ № 20
тел. 02/943 87 16
факс: 02/943 87 18
e-mail: office@enthusiast.bg

Книгите на „Ентусиаст“
може да закупите с отстъпка
от www.bookstore.enthusiast.bg

Печат „Полиграф-Юг“

ХИЩНИКЪТ АНИК КОЖАН

Кой би си помислил в ада да подаде оплакване срещу дявола?

Вожда управляваше, унижаваше, поробваше и наказваше чрез секса. Изнасилването беше политическо оръжие, преди той да го направи бойно оръжие.

Онова, което силно възбужда Вожда, е да притежава за час, за нощ или за няколко седмици дъщерите или съпругите на влиятелните личности или на своите противници. Целта е не толкова да съблазни жената, колкото да унижи чрез нея мъжа, който отговаря за нея – „няма по-голямо оскърбление в Либия“ – да го стъпче, да го унищожи или, в случай че тайната никога няма да бъде разкрита, да получи влияние върху него, да вдишва могъществото си и да господства над него, поне психологически.

Да, отричането, изглежда, изкушава сегашните господари на Либия. И то има предимството да предпази срамните малки тайни и голямата страхливост на шепа мъже, някога слуги на диктатора, снизходителни към него, а днес усърдни революционери на страната на новата власт. Те мечтаят за мълчание. Да не се говори за изнасилванията. Да се забравят жените-жертви, защото „те не са истински жертви“.

„Нашият занаят не е да доставяме удоволствие, нито да вредим, той е да поставяме перото в раната“ пише Албер Лондър, най-видната личност сред великите франкофонски репортери.

www.enthusiaст.bg

Цена 15,00 лв.